

YEREL YÖNETİM SEÇİMLERİ VE BEKLENTİLERİMİZ

Y

erel yönetim; yerelde yaşayan halkın ortak gereksinmelerini karşılamak amacıyla oluşturulan ve halkın çeşitli organlara seçtiği kişiler tarafından yönetilen bir sistem olarak tanımlanmaktadır. Açıkçası yerel yönetimlerin temel amacı, insanların yerelde karşılaştıkları ortak ihtiyaçlarının karşılanması çalışmalarıdır.

Yerel yönetimler, insanların tek tek, veya ortak olarak çeşitli ihtiyaçlarının karşılanmasının yanında, siyasal, toplumsal, sosyal ve ekonomik bir çerçevede örgütlenme gerekliliğini de dikkate almak zorundadır. Yerel yönetimlerde bu örgütlenmenin gereği olarak demokratik ve çoğulculuğa dayalı bir yöntemle ortaya çıkarılmış organların bulunması büyük önem taşımaktadır.

Yine yerel yönetimler, bu işlevlerini yerine getirirken kamu yararı ilkelerini ve kamunun hizmet anlayışını dikkate alarak görevlerini sürdürür. Açıkçası yerel yönetimler, yerelde bulunan halkın ortak ihtiyaçlarını demokratik bir anlayışla karşılamak için oluşturulan hizmet kurumlarıdır.

Ülkemizde yerel yönetim birimleri; İl özel idareleri, belediyeler ve köyler olmak üzere üç ana noktada toplanmaktadır. Açık ki, **insanların ihtiyaç duyduğu hizmetlerin niteliğinin değişmesi ve çeşitliliği, yerelde yaşayan halkla, yerel yönetim birimlerinin sürekli olarak** belli bir etkileşim içinde olmalarını da zorunlu kılmaktadır. Bu zorunluluk, aynı zamanda yerelde yaşayan halkın günlük yaşamında da önemli bir yer tutmaktadır.

Yukarıda altını çizmeye çalıştığım hizmetin çeşitliliği ve hizmetin niteliği yereldeki ihtiyaçlara göre farklılaşmaktadır. Kimi yerelerde, ulaşım, kimi yerelerde konut, kimi yerelerde su, kimi yerelerde çevre ve benzeri sorunlar; kimi yerelerde bunların bir kısmı veya başka başka sorunlar yerelin temel konuları olarak gündeme gelmektedir.

Açıkçası, yerelde yaşayan halkın ortak ihtiyaçları, yerel kamu hizmetlerinin de konularını belirlemektedir.

Ülkemizde yerel yönetimler (belediyeler) ilk kurulduğu zaman, genel anlamda kentin günlük ihtiyaçları ve zabıta hizmetlerinin sağlanmasını amaçlamıştır. Diğer yandan da hızlı kentleşmeyle birlikte sosyal, ekonomik ve toplumsal gelişmeler, insanların ihtiyaçlarını da değiştirmektedir.

Bu bağlamda, yerelde yaşayan insanların ihtiyaçlarının değişmesi ve farklılaşması, kamu hizmetinin verilmesine ilişkin anlayışlar üzerinde de çeşitli değişiklikleri ortaya çıkarmaktadır.

Bugün, insana dair alınması gereken tüm hizmetler yerel yönetimlerin gündemini oluşturmaktadır. Bu kapsamda yerel yönetimler sağlık, kültür ve çevre sorunlarının çözümü ve

Cemal GÖKÇE
İMO İstanbul Şube Başkanı

benzeri konularda da hizmet üretmek zorundadırlar. Bu bağlamda 21 Şubat'ta düzenlediğimiz **"Yerel Yönetimlerle"** ilgili panel oldukça yararlı geçti. Bilim insanlarımız görüşlerini bizlerle ve katılımcılarla paylaştılar.

Demokrasiye ve demokratik katılıma açık, çağdaş bir yerel yönetim anlayışının geliştirilmesini, bilime dayalı bir düşünce ve yönetim sisteminin hakim kılınması kentlerimiz açısından büyük önem taşıyor.

Ne yazık ki başta İstanbul olmak üzere yaşadığımız kentler, çağdaş toplumlara yakışır bir şekilde yönetilmemektedir. **Barınma, eğitim, sağlık, çevre, altyapı, ulaşım, ısınma, özülülerin gereksinimleri ve kent kültürü gibi konular büyük bir sorun olarak halen karşımızda duruyor.** Ayrıca, deprem güvenliği olmayan kentlerimizin, özellikle de İstanbul'un ciddi bir deprem tehlikesi taşıması da öncelikli sorunların başında gelmektedir.

Ülkemizde, gerek merkezi yönetimlerde gerekse de yerel yönetimlerle ilgili konularda ciddi bir kapalılık bulunmaktadır. Bu kapalılığın ortaya çıkardığı bir çok sorunun bulunduğunu da ifade etmek gerekir. **Ne yazık ki ülkemizde siyasete ve yönetime katılma ve katılabilme konularında büyük sıkıntılar yaşanıyor. Siyasette ve yönetimde yer almak, belli bir ekonomik güce sahip olmayı gerekli kılmaktadır.** Oysa siyaset yapmak, ekonomik güce sahip olmanın bir aracı olmamalıdır. Bir yandan siyasi partiler ve seçim yasasının ortaya çıkardığı anti-demokratik durum, diğer yandan da siyasi alandaki yozlaşma, partilileri ve yandaşları koruma ve kollama anlayışı hüküm sürmektedir. Ortaya çıkan bütçe açıkları, kaynakların doğru kullanılmaması, keyfilik ve hukuksuzluk giderek artmaktadır.

Demokratik ülkelerde seçimler, sorunlara çözüm getiren yarışmalar olarak düşünülmektedir. Bizde ise her seçim yeni sorunların doğmasına neden olmaktadır. Yerel yönetimlerin hizmet üretme sürecinde giderek kapanmaları; **saydamlık, tarafsızlık, dürüstlük, hesap verebilirlik, kamu yararı önde tutma gibi temel ilkelerin yok sayılması, birçok yöneticinin görev ve yetkisini kötüye kullanmasının da yolunu oluşturmaktadır.**

Bugüne kadar yapmış olduğumuz gözlemler ve kentlere yönelik yapılan çalışmalar göstermiştir ki, kentlerimiz çağdaş toplumlara yakışır bir şekilde yönetilmemektedir. Başta İstanbul olmak üzere diğer kentlerimizde de, barınma, deprem, eğitim, sağlık, çevre, altyapı, ulaşım, ısınma, kent kültürü, özülülerin ihtiyaçlarının karşılanması ve yerel demokrasi gibi temel konular sorunun birer parçası olarak karşımızda duruyor.

Kentlerimizde toplumsal düşünce, sınıfsal farklılıklar, ulusal ve bölgesel ölçekte yapılan planlama süreçleriyle birlikte çıkarılan özel yasalar ve yetki karmaşası, giderek yeni

sorunlar yaratıyor. Yağmanın kiskacına sokulan kentlerimizin yeşil alanları, su havzaları, ormanları, doğal ve kültürel değerleri ve sahilleri yok ediliyor. Yaşanan çevresel kirlilikle birlikte kentlerimiz ve kentlilerimiz giderek daha büyük sorunların içine itiliyor. Elektrik, doğalgaz, temizlik ve ulaşım hizmetleri özelleştiriliyor, **bir hak, bir ihtiyaç olması gereken suyumuz ticarileştirilmeye çalışılıyor**. Bu bağlamda, küresel aktörlerle ortaklık kurularak yeni yollar aranıyor. Kamusal kaynaklarımız yerli ve yabancı tekelere satılıyor.

Emekçilerin, emeklilerin ve yoksulların sosyal, ekonomik, ve siyasal yaşamdan giderek dışlanmasına yönelik yeni gündemler oluşturuluyor. Kentsel dönüşüm ve kentsel yenileme olarak adlandırılan çalışmalarla, yeni kent parçaları o kentte yaşayanlardan bağımsız olarak yeni imar haklarına sahip oluyorlar. Kimi zamanda **“TOKİ”** yasaları olarak adlandırığımız süreçlerle kentten bağımsız, kentten uzak yerlerde yeni imar planları yapılarak Lüks konutlar üretiliyor. Bu ve benzeri kent parçalarının alt yapısı **“TOKİ”** tarafından yapılsa bilse, kent parçasıyla kent arasında kalan boşluğun alt yapı hizmetlerinin maliyeti de o kentte yaşayanlara yükleniyor.

Bu süreçlerle birlikte ülke yararı, toplumumuzun geleceği ile birlikte kültürel değerleri ve toplumsal dayanışma duyguları giderek devre dışı kalıyor. Kentlerimizde ihtiyaç temelli olmayan konutların yanında, alışveriş merkezleri de giderek yaygınlaşıyor. **Bu süreçler kent bütünlüğünün yitilmesine, birbirinden bağımsız ve birbirleriyle ilişkisi olmayan parçacıklar halinde, kent varsıları ve kent yoksulları gibi bir ayrışmayı da gündeme getiriyor.**

Düşünsel ve ekonomik temelli bu farklılıklar, aynı zamanda mekansal temelli bir ayrılığı da yaratıyor. Giderek birbirinden uzaklaşan yeni sosyal sınıflar ortaya çıkarılıyor.

Ne yazık ki torba yasalarla gündeme gelen **TOKİ**, özelleştirme idaresi ve benzeri kurumlara yerel yönetimlerden bağımsız olarak **“plan yapma”** yetkisi veren yasalara, mevcut yerel yöneticiler de karşı çıkmıyor. **Kentlinin hak gaspına ve kendi planlama haklarının merkeze ve başka kurumlara verilmesine bir yanıla da ortak oluyorlar.**

Kentlerimizde bir yandan iç göçün ve nüfus artışının ortaya çıkardığı sorunlar (barınma, sağlık, ulaşım, eğitim, beslenme, kültür, özürülülerin ihtiyaçları v.b) bugüne kadar giderilmemekte; diğer yandan da kaçak yapılaşma, imar afları ve yeni imar haklarının verilmesi de, **“rant odaklı”** büyümenin ve yeni sorunların birer parçası haline geliyor. Ülkemiz ve kentlerimizin sağlıklı, güvenli, yaşanabilir bir çevre olmasını yaratmak yerine, küresel aktörlerin ortaklığına ve onların yönlendirilmesine daha açık bir duruş sergiliyorlar.

Açıkçası, ortak yaşam kültürünün gelişmesi bilincine yönelik bir çalışma yerine, ayrışmayı körükleyen bir kültürün de yaratıcısı oluyorlar. Kentsel yaşam ve kent aktiviteleri sadece ve sadece ekonomik ilişkilere bağlı olarak yürütülmemelidir. Ülkemizin kentleri ve İstanbul, toplumumuzun toplumsal ilerlemesini ve yaşam koşullarının iyileştirilmesine yönelik bir gelişmeyi bugüne kadar gösteremedi. Kentlerimiz, yaşam koşullarının iyileştirilmesini ve yaşam maliyetlerinin azaltılması gibi en temel beklentilere cevap vermeyen bir anlayışla yönetildi, yönetiliyor.

21 Şubat 2009 tarihinde yapmış olduğumuz **“Yerel Yönetim Seçimlerine Doğru”** panelinde ortaya çıkan sonuçları da dikkate alarak, **“toplumcu ve halkçı bir yerel yönetimin”** nasıl olması gerektiğinin altını bir kez daha çizmek isterim.

Bu bağlamda sadece kentlerimizi yönetenlere değil, kentlerimizi yönetecek olanları seçenlere de önemli görevler düşüyor.

Sonuç olarak;

- Kentin sakini değil, kentin sahibi olalım.
- Kentle ilgili hizmetlerin hayata geçirilmesinde **“yerellik”** ve **“yerindelik”** ilkesi temel bir politika olarak algılanmalıdır.
- Kentsel hizmetlerde, kentteki hizmetlerin üretilmesi ve paylaşılmasında, kentte yaşayan insanlara tüm hizmetlerin eşit sunulması gerekir.
- Kamu yararını esas alan demokratik, katılımcı, özerk, etkin, paylaşımcı, açık ve saydam bir yerel yönetime ihtiyaç vardır.
- Kent kimliğinin ortaya çıkarılması, kültürel mirasın korunması, kentsel çevreyi iyileştirici önlemlerin alınması, gençlere sağlık, eğlence ve istihdam konularında olanaklar yaratılmalıdır.
- Öncelikler hakkında karar vermek, öneriler geliştirmek tek bir birime veya şahsa bırakılamaz. Kentlerin ve kent parçalarının başka kurum ve kuruluşlarca planlanması kabul edilemez.
- Kentle ilgili alınacak kararlar, kentin özelliklerine ve potansiyeline bağlı olarak belirli aralıklarla yenilenerek güncellenen araştırmalara dayandırılarak verilmelidir.
- İnsanı temel almayan, yapı kültürünü ve yaşam alanlarını metalaştıran yaklaşımlardan kesinlikle vazgeçilmelidir.
- Kentsel istihdam olanakları artırılmalı, kentsel yoksulluğun bir yansıması olan sağlıksız, güvensiz ve denetimsiz yerleşmelere ilişkin olarak sosyo-ekonomik programlar ve özürülülere yönelik düzenlemeler yapılmalıdır.
- “Yerel yönetimlerin yapar ve yaptırır” anlayışından vazgeçilerek, kamu hizmetlerinin kamu yararı bağlamında toplumcu bir anlayışla yürütülmesi sağlanmalıdır.
- Yargının ve denetim süreçlerinin rant odaklı uygulamalara engel olmayacak şekilde yapılan düzenlemelerden vazgeçilmelidir.
- Toplum, edinme süreçlerinde ve kent rantından kişisel kazanç sağlama sırasının bir gün kendisine de geleceği anlayışından çıkarılmalıdır. Uygulamaların ve kazanımların **“hakçalık”** temelli olması sağlanmalıdır.
- Bugün kentlerimizde toprağa bakış bir kasabın bir kuzuya bakışı gibi bir noktaya oturmuştur. Oysa toprağa bakış, bir rессamin, bir heykeltıraşın toprağa baktığı gibi olmalıdır. Kent toprağı korunmalı, her boş görünen yere yeni bir yapının yapılması anlayışından vazgeçilmelidir.
- Kentsel dönüşüm ve kentsel yenileme adı altında yapılan rantsal dönüşüm anlayışından vazgeçilmeli, gerçekten eskimiş ve deprem güvenliği olmayan yerlerin sosyal, toplumsal ve komşuluk ihtiyaçları da dikkate alınarak çağdaş ve bilimsel bir yaklaşımla yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.
- Tarihi ve kültürel değerleri olan yapılarımız korunmalı, bu yapıların yenilenerek kentlerimize yeniden kazandırılmaları bir zorunluluk olarak görülmelidir.
- Kamu yönetiminin esas görevi piyasayı güçlendirmek değildir. Kamusal yararların hayata geçirilmesini sağlayacak çalışmalar temel bir politika haline getirilmelidir.
- Siyaset dışında bırakılarak, yerel kuruluşların dışında yeni bölümler, yeni şirketler, yeni işletmelerin oluşturulmasından vazgeçilmelidir.
- Bu tür saçaklanmalardan vazgeçilmelidir.
- Yerel yönetimler dışlanarak profesyoneller kanalıyla hizmet üretilmektedir. Sermayenin ihtiyaçlarına cevap veren bir yönetim anlayışından vazgeçilmelidir.
- Otomobilleri temel almayan, toplu taşımaya yönelik bir ulaştırma sistemi geliştirilmelidir. Metro, hafif metro, deniz ve su yolu ulaşımı karayoluyla birlikte entegre sisteme dönüştürülerek planlanmalı ve yürütülmelidir.